

**Een archeologisch inventariserend
veldonderzoek (IVO) door middel van
bureauonderzoek en grondboringen aan
de Laadweg bij Zuidbarge, gemeente
Emmen (Dr.)**

H. Buitenhuis

ARC-Rapporten 2004-38

Groningen
15 juni 2004
ISSN 1574-6887

1 Inleiding

1.1 Aanleiding van het onderzoek

Naar aanleiding van een voorgenomen wijziging van het bestemmingsplan voor het onderzoeksgebied heeft de gemeente Emmen opdracht gegeven voor een inventariserend archeologisch vooronderzoek. De eigenaar, dhr. G. Heinen, heeft Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) opdracht gegeven voor het uitvoeren van het archeologisch onderzoek door middel van een bureauonderzoek en grondboringen conform de eisen, gesteld door de gemeente. Het veldwerk is uitgevoerd op 10 juni 2004 door dr. H. Buitenhuis en mw. drs. H. Halıcı.

1.2 Ligging van het onderzoeksgebied

Het terrein is gelegen aan de Laadweg bij Zuidbarge, gemeente Emmen, direct naast de zwenkkom van het Oranjekanaal (onderzoeksmelding 6705); (afb. 1 en 2). Het noordelijk deel van het terrein bestaat voornamelijk uit bomen en struikgewas waardoor er geen boringen konden worden gezet. Het overige terreindeel bestaat uit grasland.

1.3 Objectgegevens

ARC-Projectcode	2004-117
Provincie	Drenthe
Gemeente	Emmen
Plaats	Zuidbarge
Toponiem	Laadweg
Kaartblad	17H
Coördinaten	256.700/531.000
Type object	Grasland
Type bodem	Dekzand
Geomorfologie	Keilemrug

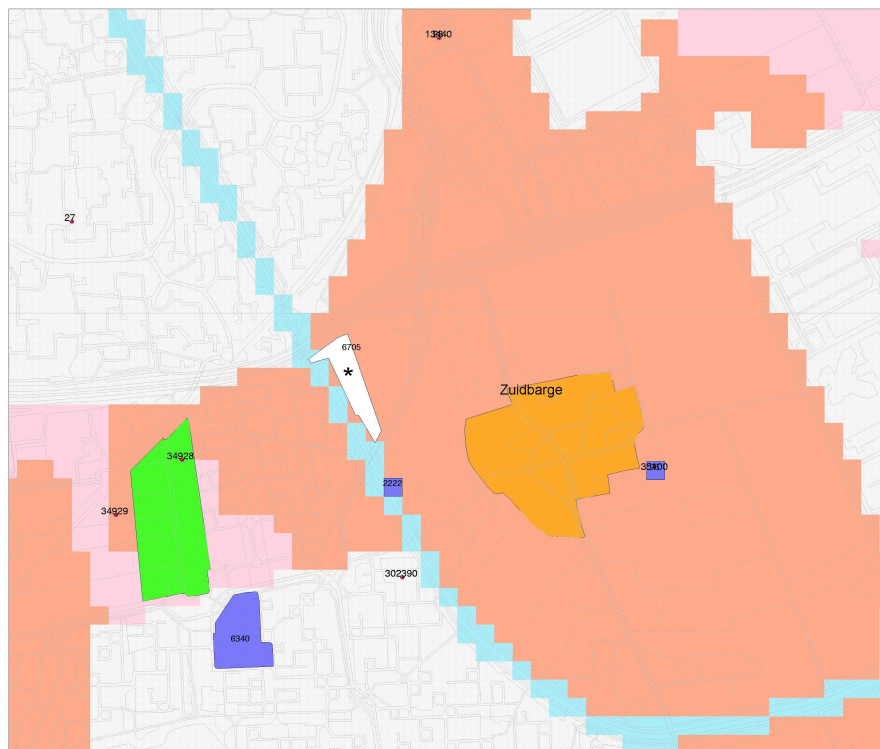
1.4 Doel van het onderzoek

Het onderzoek heeft tot doel het vaststellen van de archeologische waarden van en op het terrein.

1.5 Werkwijze

Om de doelstelling te kunnen verwezenlijken werden op het onderzoeksterrein in totaal acht boringen gezet (afb. 2). Deze boringen werden verspreid over het terrein gezet om een juiste, algehele, indruk van de bodemopbouw te kunnen krijgen. De raai-afstand en de onderlinge boorafstand bedroeg circa 50 m.

De boorkernen werden zorgvuldig uitgelegd, waarbij de opeenvolgende bodemlagen precies konden worden beschreven en opgemeten. Vervolgens werd de

Legenda

- ONDERZOEKSMELDINGEN
- WAARNEMINGEN

MONUMENTEN

- archeologische betekenis
- archeologische waarde
- zeer hoge arch waarde, beschermd
- hoge archeologische waarde
- zeer hoge archeologische waarde

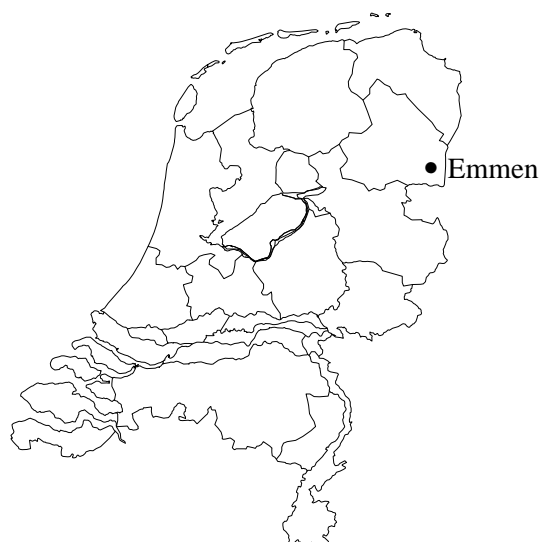
IKAW

- zeer lage trefkans
- lage trefkans
- middelhoge trefkans
- hoge trefkans
- lage trefkans (water)
- middelhoge trefkans (water)
- hoge trefkans (water)
- water
- niet gekarteerd

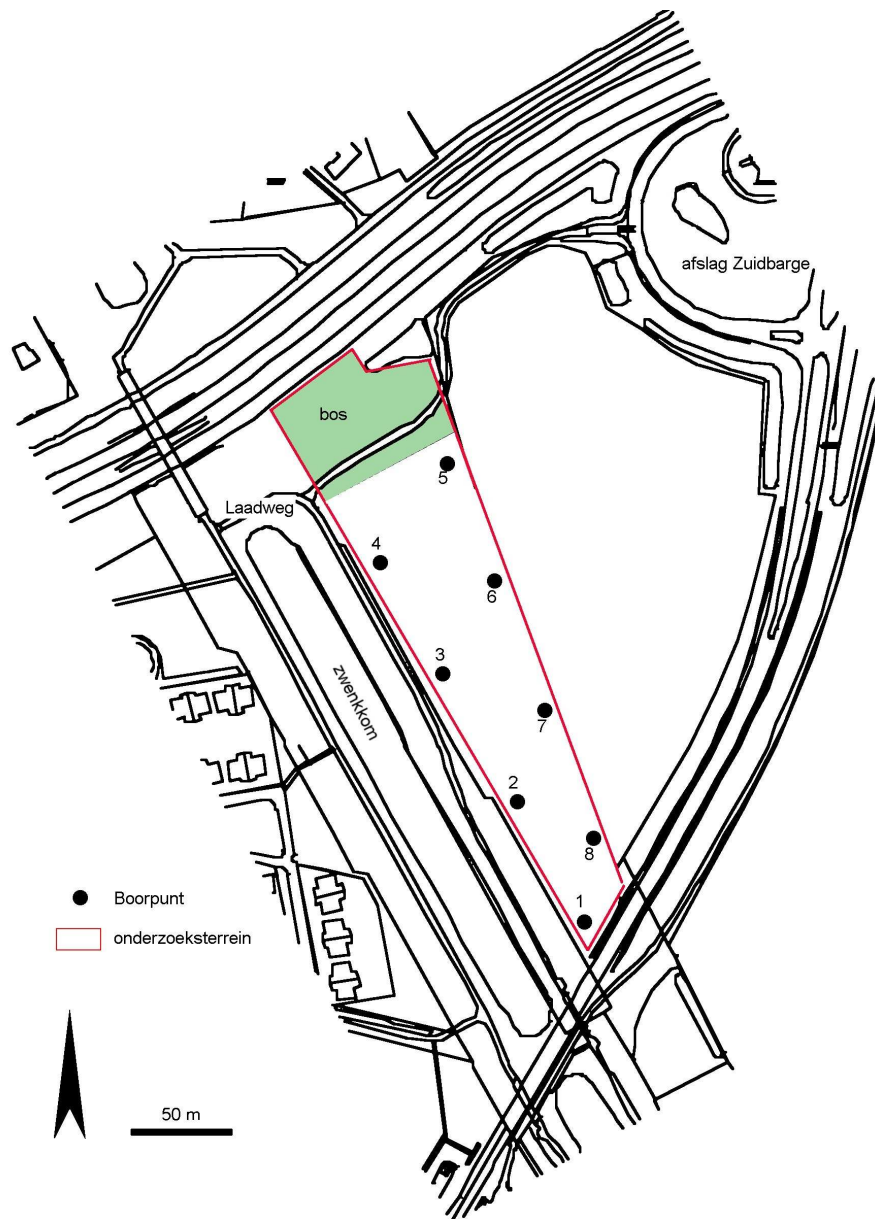
0 500 m

ROB
ArchisII

Afbeelding 1 Het onderzochte terrein (*) aan de Laadweg bij Zuidbarge, gemeente Emmen, met daarop aangegeven de IKAW waarden en archeologische monumenten. Bron: Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek/Archis II, 10 juni 2004.

Afbeelding 2 Ligging van de boorpunten. Kaart: H. Buitenhuis.

bodemopbouw per boring beschreven en werd er gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot.

Voor het boren is gebruik gemaakt van een verlengbare edelmanboor met een diameter van 8 cm. Naast het boren is, voor zover mogelijk, een oppervlaktekartering uitgevoerd, bestaande uit het aflopen van het gehele terrein en het inspecteren van allerlei ontsluitingen. De vondstzichtbaarheid was slecht.

2 Resultaten

2.1 Bureauonderzoek en geo-archeologische context

De archeologische verwachting van het onderzoeksterrein is volgens de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW 2e generatie) hoog, gebaseerd op de aanwezigheid van een keileemrug, ontstaan in de één na laatste ijstijd (Saalien), met daarop een pakket dekzand, afgezet tijdens de laatste ijstijd (Weichselien). De top van het dekzand vormde in de prehistorie het maaiveld. Indien dit dekzand intact is, is de kans op het aantreffen van archeologische sporen en indicatoren *in situ* groot, vandaar de hoge archeologische verwachtingswaarde.

Op de geomorfologische kaart van Nederland en de Bodemkaart van Nederland wordt het terrein omschreven als dekzand met podzolering (Formatie van Drenthe). Het gebied van Emmen is zeer rijk aan archeologische vondsten en pre- en vroeg-historische vindplaatsen (bron: ARCHIS II, ROB), maar op het terrein en in de directe omgeving zijn geen archeologische vondsten gedaan en zijn geen archeologische monumenten bekend (zie afb. 1). Ook het onderzoek op het terrein iets ten zuiden van het lopende onderzoek (onderzoeksmelding 2222) heeft geen archeologische overblijfselen aangetoond.

2.2 Bodemopbouw

De bodem van het terrein bestaat van onder naar boven uit (zie ook bijlagen 1 en 2):

- keizand overgaand in keileem, op een diepte van gemiddeld 100 cm
- dekzand, met onderin soms een iets donkere laag van 10 – 30 cm
- bouwvoor, top dekzand

De iets donkere laag op de overgang van het keileem/keizand zou kunnen wijzen op een paleosol (oude bodem). De overgang van het keileem/keizand naar het dekzand is geleidelijk tot scherp. Deze laag is echter voor de archeologie niet interessant. De top van het dekzand is geploegd. Deze bouwvoor, met een dikte van 20 – 30 cm, gaat geleidelijk tot diffuus over in het daaronderliggende dekzand. Er is geen bodemvorming waargenomen.

2.3 Vondsten

Tijdens het archeologische onderzoek is een aantal vondsten in de boorkernen aangetroffen (zie bijlage 1). Het betreft een brokje vuursteen gevonden in de ploegzone van het dekzand in boring K-4, een fragment leisteen en een brokje vuursteen in het dekzand in boring K-6, en een brokje vuursteen in de bovenkant van het keileem van boring K-3. De donkere dekzandlaag is het duidelijkst waarneembaar in boring K-3. Daar werd een monster genomen van deze laag en van de onderliggende keileemlaag die over een zeef met een maaswijdte van 1 mm zijn gezeefd. Ook in het monster van de donkere laag uit de boring werd een brokje vuursteen gevonden.

3 Conclusies

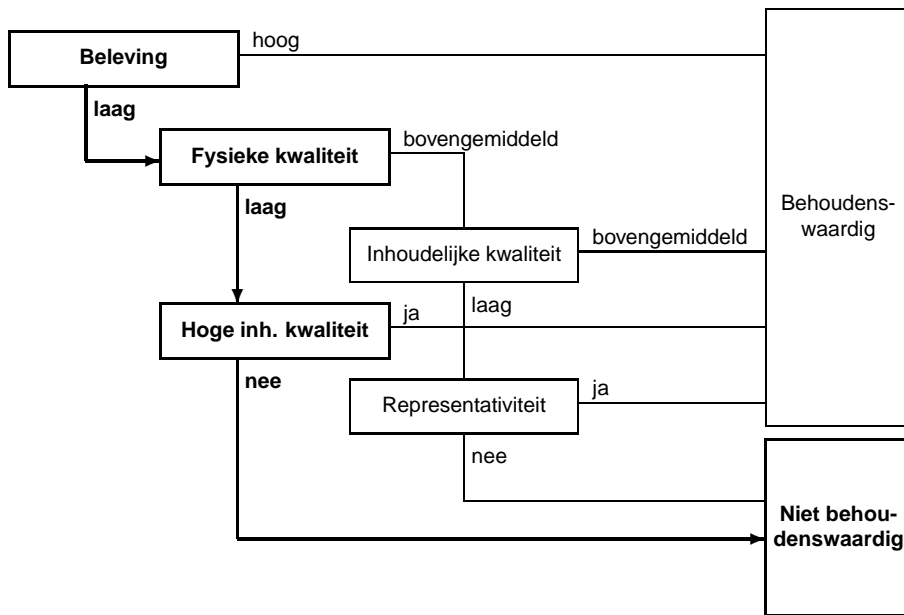
De bodem van het onderzochte terrein bestaat uit keileem/keizand op een gemiddelde diepte van 100 cm beneden maaiveld, waarop dekzand is afgezet. De top van het dekzand bestaat uit de bouwvoor. Het oude oppervlak van het dekzand, waarin archeologische resten zouden kunnen worden gevonden, is niet aanwezig. In de bouwvoor en het dekzand is een aantal brokjes vuursteen gevonden. Het voorkomen van kleine fragmenten baksteen, leisteen en glas in het dekzand onder de bouwvoor in verschillende boringen geeft aan dat het dekzand onder de bouwvoor is verstoord. Het is echter ook mogelijk dat deze resten door bioturbatie hierin zijn terechtgekomen. Er lijkt geen aanleiding om te veronderstellen dat het vuursteen een antropogene oorsprong heeft. Er zijn geen andere archeologische indicaties aangetroffen, die zouden kunnen duiden op eventueel dieper gelegen sporen van een vroegere archeologische vindplaats.

De archeologische waarde van het terrein wordt daarom als laag ingeschat.

4 Waardering volgens KNA 2.0

Hieronder vindt u de waardering van de resultaten volgens de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 2.0. De waardering bestaat uit een scoretabel met uitleg en een beslissingsdiagram. In de scoretabel worden de resultaten van het onderzoek van een gewicht voorzien (mogelijke scores: 1 t/m 3). Een laag getal representeert een lage waarde en een hoog getal een hoge waarde. In het beslissingsdiagram wordt op basis van de scores in de tabel bepaald of het object behoudenswaardig is. De behoudenswaardigheid van de vindplaats is het leidende criterium voor het bepalen van de noodzaak voor vervolgonderzoek. Een korte uitwerking van de criteria waarmee in de scoretabel rekening wordt gehouden vindt u in bijlage 3. Voor een volledige beschrijving van de normen en regels volgens welke deze waardering tot stand is gekomen, staat de website van het College voor de Archeologische Kwaliteit tot uw beschikking (www.cvak.org). U vindt de documentatie voor deze waardering onder 'KNA: inventariserend veldonderzoek'.

<i>Beleving</i>		opmerkingen	
schoonheid	—		
herinneringswaarde	—		
<i>Fysieke kwaliteit</i>		score	opmerkingen
gaafheid	1		niet van toepassing
conservering	1		niet van toepassing
<i>Inhoudelijke kwaliteit</i>		score	opmerkingen
zeldzaamheid	1		niet van toepassing
informatiewaarde	1		niet van toepassing
ensemblewaarde	1		niet van toepassing
representativiteit	1		niet van toepassing

5 Aanbeveling

Aangezien op het terrein geen intacte bodem is aangetroffen, het dekzand mogelijk is verstoord, en er geen archeologische indicatoren zijn gevonden, is de archeologische verwachtingswaarde van het terrein laag. Daarom wordt aanbevolen geen verder onderzoek te verrichten.

Bijlage 1 Boorstaten

De afkortingen die in de tabel gebruikt worden:

FZ	zand, matig fijn	Zs1	zand, zwak siltig
h1	zwak humeus	Zs2	zand, matig siltig
Lz1	leem, zwak zandig	Lz3	Leem, sterk zandig

boring K 1

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
20	FZ	h1	geleidelijk	grijs	bouwvoor
42	FZ		geleidelijk	lichtgeelgrijs	
73	FZ	h1	geleidelijk	grijs	enkele zeer fijne grindjes
100	FZ			lichtgeel	zwak ijzerrijk, overgang naar keizand

boring K 2

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
30	FZ		geleidelijk	grijs	bouwvoor
50	FZ		geleidelijk	lichtgeelgrijs	
72	FZ		geleidelijk	grijs	fragment glas, iets grind
100	FZ			lichtgeel	zwak ijzerrijk, overgang naar keizand

boring K 3

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
35	FZ		geleidelijk	grijs	enkele grindjes, bouwvoor
90	FZ		geleidelijk	lichtgrijsgeel	zwak ijzerrijk
140	FZ		geleidelijk	grijs	brokje vuursteen
160	Lz3			lichtoranjegeel	sterk ijzerrijk, keizand, brokje vuursteen

boring K 4

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
30	FZ		geleidelijk	grijs	enkele grindjes, bouwvoor
90	FZ		geleidelijk	donkergrijs	enkele grindjes, een groter stuk natuursteen
105	Lz1			lichtoranjegrijs	sterk ijzerrijk, keileem

boring K 5

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
60	FZ	h1	geleidelijk	grijs	brokje vuursteen, bouwvoor
100	Lz1			lichtoranjegrijs	sterk ijzerrijk, keizand

boring K 6

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
35	FZ		geleidelijk	grijs	bouwvoor
130	FZ		geleidelijk	grijs	brokje vuursteen
160	FZ	h1	scherp	donkergrijs	
180	FZ			wit	dekzand

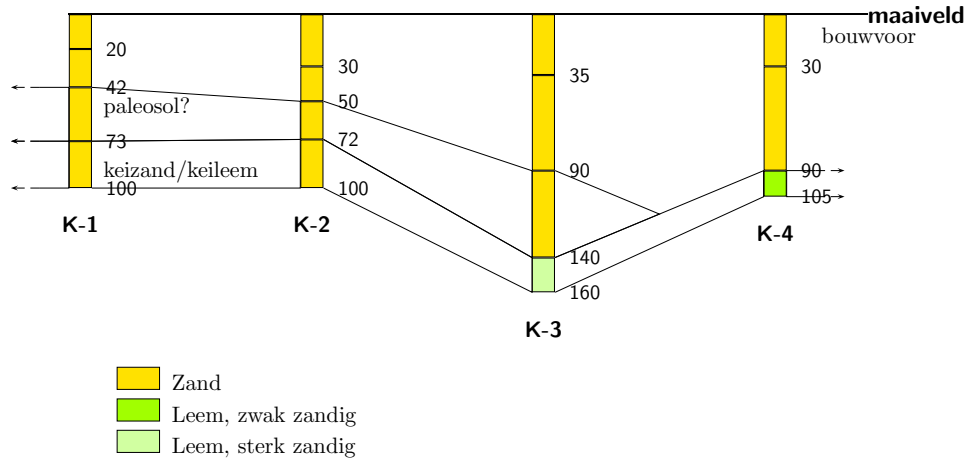
boring K 7

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
25	FZ		geleidelijk	grijs	bouwvoor
70	FZ		geleidelijk	grijs	
100	Lz1			oranjegrijs	sterk ijzerrijk, keileem

boring K 8

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
40	FZ		geleidelijk	grijs	bouwvoor
90	FZ		geleidelijk	lichtgrijsgeel	zwak ijzerrijk
100	FZ			geel	zwak ijzerrijk, overgang naar keizand

Bijlage 2 Boorraaien

Boorraai A-A'.

Bijlage 3 Waarderingscriteria conform KNA 2.0

<i>Beleving</i>		opmerkingen
schoonheid	–	zichtbaarheid vanaf het maaiveld als landschapselement; vorm en structuur; relatie met omgeving
herinneringswaarde	–	verbondenheid met feitelijk historische gebeurtenis; associatie met toegeschreven kwaliteit of betekenis
<i>Fysieke kwaliteit</i>		opmerkingen
gaaft	1/2/3	aanwezigheid sporen; gaaft sporen; ruimtelijke gaaft; stratigrafie intact; mobilia in situ; ruimtelijke relatie tussen mobilia onderling; ruimtelijke relatie tussen mobilia en sporen; aanwezigheid antropogeen biochemisch residu; stabiliteit van de natuurlijke omgeving
conservering	1/2/3	conservering artefacten (metaal/overig) conservering organisch materiaal
<i>Inhoudelijke kwaliteit</i>		opmerkingen
zeldzaamheid	1/2/3	het aantal vergelijkbare monumenten (monumenttypen) van goede kwaliteit uit dezelfde periode binnen dezelfde archeoregio waarvan de aanwezigheid is vastgesteld;
informatiewaarde	1/2/3	idem, op basis van een recente en specifieke verwachtingskaart opgraving/onderzoek van vergelijkbare monumenten binnen dezelfde archeoregio (minder/meer dan 5 jaar geleden; volledig/partieel); recent en systematisch onderzoek in de betreffende archeoregio; recent en systematisch onderzoek van de betreffende archeologische periode; passen binnen vastgesteld onderzoeksprogramma van universitair instituut, ROB of anderen
ensemblewaarde	1/2/3	synchrone context (voorkomen van monumenten uit dezelfde periode binnen de micro-regio; diachrone context (voorkomen van monumenten uit opvolgende perioden binnen de micro-regio; landschappelijke context (fysisch- en historischegeografische gaaft van het contemporaine landschap; aanwezigheid van contemporaine organische sedimenten in de directe omgeving
representativiteit	1/2/3	kenmerken voor een bepaald gebied en/of periode; het aantal vergelijkbare monumenten van goede fysieke kwaliteit uit dezelfde periode binnen dezelfde archeoregio waarvan de aanwezigheid is vastgesteld en waarvan behoud is gegarandeerd; idem, op basis van een recente en specifieke verwachtingskaart